

Оскільки використання інноваційних технологій суттєво підвищує ефективність проведення криміналістичних досліджень, а також відкриває широкі можливості та перспективи у попередженні, розкритті і розслідуванні злочинів, існує необхідність їх подальшого якнайшвидшого впровадження у практику проведення криміналістичних досліджень. Розробка даних технологій повинна бути пріоритетною при плануванні науково-дослідної та дослідно-конструкторської діяльності наукових та освітніх установ МВС України та інших зацікавлених відомств. При цьому такі розробки можуть бути здійснені спільно з іншими науковими та освітніми установами не правоохоронного, а комп'ютерно-технічного чи іншого профілю.

Список використаних джерел

1. Арешонков В. В. Техніко-криміналістичні дослідження у розслідуванні злочинів : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 468 с.
2. Шаблон для визначення різновиду патрона до нарізної вогнепальної зброї за стріляною гільзою: пат. 123102 Україна: МПК F42B 5/26, F42B 99/00, G01B 3/30. № а 2018 03613; заявл. 05.04.2018; опубл. 17.02.2021, Бюл. № 7. 5 с.
3. Комп'ютерна програма «Автоматизована інформаційно-пошукова система «Стрілецька нарізна вогнепальна зброя та патрони до неї» («АПС «Стрілецька нарізна вогнепальна зброя та патрони до неї»): свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір 80626 Україна. Заявка № 81728; заяв. 02.07.2018; зареєстр. 30.07.2018.
4. Спосіб моделювання траєкторії снаряда, стріляного з ручної стрілецької зброї : пат. 147706 Україна: МПК (2006) G09B 23/00, F41J 1/01 (2006.01), F42B 35/00. № u202101101; заявл. 05.03.2021; опубл. 02.06.2021, Бюл. № 22. 10 с.

Гора Ірина Віталіївна,

провідний науковий співробітник науково-організаційного центру Національної академії Служби безпеки України, доктор юридичних наук, професор

ПРИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОТРЕБ КОНТРРОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Майже всі держави світу, визначаючи неможливість протистояти розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав виключно кримінально-правовими засобами, мають в структурі державного управління органи чи підрозділи, що здійснюють контррозвідувальну діяльність. За законодавчим визначенням, контррозвідувальна діяльність – це спеціальний вид діяльності у сфері забезпечення державної безпеки, яка здійснюється з використанням системи розвідувальних, контррозвідувальних, пошукових, режимних,

адміністративно-правових заходів, спрямованих на попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам безпеці України, розвідувальним, терористичним та іншим протиправним посяганням спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на інтереси України [1].

На усіх стадіях контррозвідувального процесу йдеться про виявлення можливої протиправної діяльності спецслужб іноземних держав на шкоду інтересам України. Зважаючи на це, мета контррозвідувальної діяльності – перевірити достовірність отриманої інформації і встановити причетність до вчинення злочинних дій конкретних осіб чи груп осіб. Неабияке місце у забезпеченні цього процесу займає криміналістика. Цілком слушним є питання, а чи охоплює криміналістика своїм предметом контррозвідувальну, розвідувальну та інші специфічні види діяльності, чи все ж таки вона виконує в них забезпечувальну роль.

Це питання не риторичне, адже тривалий час як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців точиться дискусія з приводу розширення сфери «впливу» криміналістики на різні види діяльності людини. Головний аргумент на користь виходу криміналістики за межі свого традиційного предмета був і залишається таким: оскільки криміналістичні розробки з успіхом застосовуються у некриміналістичних галузях знань й ніхто, окрім криміналістів, не в змозі створити для них інструментарій, подібний криміналістичному, то усі ці сфери діяльності мають становити предмет криміналістичного пізнання.

Сфери діяльності, котрі виходять за межі історично сформованого предмета криміналістики, зокрема діяльність учасників господарського, адміністративного, цивільного судочинства, нотаріальна, адвокатська та ін. практика. потребують, до того ж, не менше, ніж кримінальна процесуальна діяльність, відповідного тактико-технічного й методичного забезпечення. Сьогодні ми спостерігаємо розвиток світової науки, котрий демонструє можливості інтеграції сучасного наукового знання. Взаємодія різних наук доволі часто завершується створенням нових методів пізнання, здатних призвести до нових рішень не лише існуючих, а таких, що виникають наукових проблем. В результаті інтегративних процесів, зумовлених спільністю явищ, які пізнаються різними науками, формуються й нові прикладні галузі знань. Та й сама криміналістика своїм виникненням зобов'язана інтеграції наук, перш за все, природничо-технічних та юридичних. Цей шлях розвитку прикладного криміналістичного знання й сьогодні зберігається і є найбільш перспективним у вирішенні проблем технічного, тактичного чи методичного забезпечення будь-якої сфери діяльності, яка цього потребує. Проте це не вказує на їх штучне поглинання криміналістичною наукою за рахунок розширення предмета криміналістики. Криміналістика як наука спроможна ефективно взаємодіяти з тими галузями знання, котрі, маючи спільні з нею інтереси й загальні точки перетинання, потребують її участі. На нашу думку, має йтися не про поглинання криміналістикою різних

видів діяльності, а саме про криміналістичне забезпечення потреб цих видів діяльності.

Інколи вважають, що достатньо лише заявити про розширення предмету криміналістики в бік забезпечення потреб інших видів діяльності шляхом запозичення криміналістичних засобів і методів для використання в цих видах діяльності. Розробка пізнавальних засобів, призначених для використання в новій галузі знань, потребує врахування особливостей правового регулювання тих сфер правоохоронної та правозастосовної діяльності, в які їх пропонується впроваджувати. Не знаючи і не розуміючи цих особливостей, будь-яка розробка буде безпредметною. Тому будь-які технічні або тактичні засоби, що створюються для контррозвідувальної діяльності, мають орієнтуватися на передбачені Законом України «Про контррозвідувальну діяльність» процедури в тій же мірі, в котрій криміналістичні засоби й методи боротьби зі злочинністю підпорядковуються кримінальним процесуальним правилам.

Службовою функцією криміналістичної науки є оснащення практики контррозвідувальних підрозділів ефективними засобами й методами виявлення ознак розвідувально-підривної діяльності спеціальних служб іноземних держав, попередження фактів такої діяльності, а у випадках відкриття кримінального провадження – досудового розслідування злочинів проти основ національної безпеки.

Метою криміналістичного забезпечення контррозвідувальної діяльності із протидії розвідувальним, терористичним та іншим протиправним посяганням спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на інтереси України є надання та реалізація в практичній діяльності методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та використання криміналістичних методик, які ґрунтуються на загальнотеоретичних засадах, принципах криміналістики й спрямовані на виконання завдань розслідування, припинення та запобігання такій протиправній діяльності.

Основним об'єктом криміналістичного дослідження розвідувально-підривної, терористичної та іншої протиправної діяльності спецслужб іноземних держав є інформаційна людська діяльність: з одного боку, інформація про діяльність шпигуна, терориста (як об'єкта пізнання), з іншого – інформація про діяльність криміналіста (як об'єкта управління). Ключовим підходом в криміналістиці є інформаційні й інтелектуальні технології, які займають центральне місце в системах криміналістичного забезпечення протидії протиправній діяльності. Виграє той, у кого вибір тактичних, стратегічних і технологічних засобів впливу більший, а також той, хто випереджує тактично супротивника. У зв'язку з цим доцільно мати необхідний тактичний й стратегічний засіб – систему технологій, які складають композицію криміналістичного забезпечення контррозвідувальної діяльності.

На даний час особливого значення набуває питання щодо інструментарію, техніки й технології дослідження розвідувально-

підривної, терористичної та іншої протиправної діяльності спецслужб іноземних держав на інтереси нашої держави. Вочевидь, що простим аналізом кримінальних проваджень про шпигунство, державну зраду, терористичні акти, диверсії та ін.. й статистики цих видів злочинів вже не обійтися, вони не дають змоги скласти цілісну картину, а сам об'єкт дослідження (протиправна діяльність спецслужб) не надається криміналістам у явному вигляді. Про його стан, динаміку, процеси, які відбуваються в ньому криміналісти можуть судити опосередковано. Якщо такий стан справ є припустимим для низки юридичних наук, то криміналістика, яка є наукою, що вивчає реалії права, зобов'язана дослідити закономірності, які керують функціонуванням об'єкта дослідження й інформацією, яка виникає при цьому, систему слідів протиправної діяльності.

Виходячи з того, що такі складні, замасковані й тривалі за часом злочинні дії у багатьох сферах суспільного життя нашої держави вчиняються структурованими організаціями (спецслужбами) з розвинутим механізмом керування, виникає потреба криміналістичного аналізу їх діяльності із застосуванням такої одиниці аналізу як «складна дія». Використання такої одиниці аналізу дасть змогу («пов'язувати» в єдину картину окремі, задавалось би далекі одна від іншої дії у різноманітних сферах соціуму, визначати місце локалізації слідової інформації й фіксувати її.

Список використаних джерел

1. Про контррозвідувальну діяльність : Закон від 26.12.2002 № 374-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/374-15>.

Дрозд Валентина Георгіївна,

начальник 3-го НДВ НДЛ проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства ДНДІ МВС України, доктор юридичних наук, професор;

Гаврилюк Людмила Володимирівна,

старший науковий співробітник 1-го НДВ НДЛ проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства ДНДІ МВС України, кандидат юридичних наук, старший дослідник

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО З ПРАЦІВНИКАМИ ІНШИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ДО ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Унормований на сьогодні в Кримінальному процесуальному кодексі України(далі – КПК України) порядок початку досудового розслідування фактично скасував так звану «дослідчу перевірку» за заявами та повідомленнями про вчинення кримінального